„KEVESEBB KP-T! KEVESEBB KP-T?*

Nagy Emilia¹

A jegybank által a tavalyi év végén közzétett számítások² szerint akár 100 milliárdot is megspórolhatnánk, ha a bankjeggyel való fizetés helyett a készpénz-kímélő fizetési módok, így különösen az elektronikus fizetési módok használata jelentősen megnövekedne Magyarországon.

Használjunk hát kevesebb készpénzt, intézzük pénzügyeinket átutalással vagy éppen bank-kártyával! Nézzük egy kicsit a számok mögé, valóban érdeke ez a pénzügyi kormányzatnak?

100 milliárd forint nem kis tétel össztársadalmi szinten, az éves magyar GDP 0,4 százalékát teszi ki. És ha belegondolunk, valóban számos előnye van az elektronikus fizetési módoknak: nem kell a bankjegyet legyártani, nem kell a pénzt szállítani, raktározni, őrizni, nincsenek logisztikai költségek.

Éves szinten – a 2015-os adatok szerint – 11 milliárd 286 millió forint volt a bankjegyek és érmék gyártási költsége. Az MNB adatai azt mutatják, hogy a bankjegyek előállításának költségei jelentősen emelkedtek, - 2013 és 2016 között több mint 35 százalékkal -, melynek oka, hogy 150 millió darabbal növekedett a forgalomban levő bankjegyek száma.

Miért tartunk maguknál több készpénzt?

1. Ez a gazdasági növekedés természetes velejárója - nagyobb jövedelem, több fogyasztás, mindehhez több készpénzre van szükségünk.
2. A tranzakciós illeték bevezetése megrágtotta a banki utalások költségeit.
3. A havi két ingyenes készpénzfelvétel lehetősége nem ösztönöz racionálisan megtervezett készpénzgazdálkodásra.

Különösen aktuális ez a kérdés így az új bankjegysorozat megjelenésének évében.

Talán az adventi készülődés téríthette el a figyelmemet, de bennem csak a bankjegy-költségek után kutatva tudatosult, hogy a „Megújul a forint” bankjegysorozat a 10.000 forintos után az 5.000 forintos és a 2.000 forintos bankjegyeket is érinti.

Mint tudjuk az új bankjegyek – sárga színű ötezres és a színében régi, barna kétezres - 2017. március 1-jétől kerültek a készpénzforgalomba. A régi 2000 és 5000 forintos bankjegyek használhatóságára igen rövid időt szab a jegybank, csak 4 hónapig, 2017. július 31-ig fizethetünk velük.

* DOI 10.21867/KjK/2017.2.4.

¹ Dr. Nagy Emilia, MTA-DE Közzolgálatási Kutatócsoport

² http://index.hu/gazdasag/2016/12/24/mnb_100_milliardot_nyernenk_elektronikus_fizetessel/ (letöltés dátuma: 2017. február 2.)

Kérdésként merülhet fel, hogy vajon az új ötezres sárga színe az euró-bankjegyekhez való – színbeli – hozzászokás jegyében készült? Ugyanis a 200 eurós bankjegy ugyancsak sárga színű.

Ha már az MNB egy új bankjegysorozat bevezetése mellett döntött, felvetődik, hogy miért maradtak a magyar bankjegyek papír alapúak? Ugyanis a bankjegy-fejlesztési trendek a polimer alapanyagú készpénzcímletek irányába mutatnak, amelyek nemcsak tartósabbak, ellenállóbbak, hosszabb élettartamúak, hanem a hamisításuk is nehezebb és költségesebb.

Az elektronikus fizetési módok elterjedését a kormány is támogatja, 2,4 milliárd forintos támogatási kerettel. Mit szolgál e kormányzati támogatás? A bankkártya-elfogadóhelyek bővítését elsősorban kisebb üzletekben és szolgáltatóknál, az elektronikus fizetési infrastruktúrához való hozzáférés kiszélesítését, terminálonként 80 ezer forint költségvetési támogatással.

A napokban megjelent sajtóhírek szerint az NGM 16 millió forinttal megemelte az eredeti keretet, így 2,416 milliárd forintot „osztanak szét” a vállalkozók között, ezzel már 30.200 új bankkártya-elfogadóhely létesülhet.

A bankkártya-elfogadó helyek száma Magyarországon 100.000 körüli, és évek óta nem növekszik a számuk. Ennek oka, hogy a vállalkozót nemcsak a bankkártya-terminálok beszerzésének és karbantartásának költsége terheli, hanem az elfogadóhely (vagyis a kisvállalkozó) a bankkártyával teljesített forgalma után 2-2,5 százaléki közötti díjat kell, hogy fizessen a banknak.

Ugyan remélhető forgalombővülés a bankkártyás fizetés bevezetésének lehetőségétől, a kiskereskedők alacsony árréssel dolgoznak, az élelmiszer kiskereskedelem területén 7-15 százalék közötti az árrés, és ebből már nemigen éri meg a banknak kifizetni a 2-2,5 százalékos forgalmi jutalékot.

A pénzügyi kormányzat e probléma kezelésére is gondol a konstrukciójában: ha támogatási program keretében veszi meg a kiskereskedő a POS terminált, akkor a terminálokat üzemeltető pénzügyi szolgáltatónak is csökkentenie kell – maximum 1 százalékra – a kiskereskedőket sújtó díjmértéket.

Tegyük egy nemzetközi kitekintést: sok vagy kevés a 10 millió lakosra jutó százezres terminálszám?

Az alábbi 1. számú ábra a németországi adatokat tartalmazza. Eszerint a 82 milliós országra 1 millió 129 ezer bankkártya-elfogadó hely jut.

A százezer lakosra jutó POS-terminál sűrűség Magyarországon 10, a németeknél 13,7, a franciáknál több mint a hazai adat duplája: 22.

1. ábra

Bankkártya-elfogadó helyek száma Németországban

Forrás: www.de.statista.com

A készpénztől való nehéz megváltást egy másik statisztikai adat is alátámasztja. Az éves lakossági költségek egy hatodát bonyolítjuk csak elektronikusan, és a közüzemi számláinkat többségében készpénzzel vagy postai csekk használatával egyenlítjük ki.

1. táblázat

Lakossági költségek lebonyolításának aránya

		Magyarország		Európai Unió
		2013	2014	2013
1. Vásárlások elektronikus fizetése	Bankkártyás és egyéb elektronikusan fizetett vásárlások éves összege (éves lakossági fogyasztás)	12,8 %	14,9 %	27,9 %
2. Közüzemi és egyéb szolgáltatások számláinak elektronikus fizetése	Csoportos beszédések és egyéb elektronikus számlafizetések beszült éves összege	24,3 %	25,4 %	70 %

Forrás: MNB által közzétett adatok, 2015. június 9.

2. ábra

Forrás: MNB kérdőíves felmérés, 2014

Az NGM a készpénz-kímélő fizetési módok mellett kampányol, a legutóbbi évek kormányzati döntései azonban épp ellenkező irányba hatnak.

2013. január 1-jétől ugyanis pénzügyi tranzakciós illetéket kell fizetni a banki és a postai tranzakciók után, így „csekkadó” köteles az átutalási megbízás, a beszedési megbízás, a bankkártyás vásárlás, a készpénzkifizetés- és átutalás, a kölcsöntörlesztés, a pénzváltási tevékenység a lakossági szféra és az üzleti szektor számára is. Az adó alanya ugyan a bank (pontosabban a Magyarországon székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező pénzforgalmi szolgáltatók, illetve a pénzügyi intézmények), azonban a költségeket végül az ügyfelek (természetes személyek, cégek, egyesületek, alapítványok) állják.

Az adó alapja az az összeg, amellyel a pénzforgalmi szolgáltató a fizető fél fizetési számláját megterheli. Az adó mértéke az illeték alapjának 0,3 százaléka, de műveletenként maximum 6 000 Ft.

A készpénz kifizetési tranzakció esetén, a mérték duplázódik, 0,6 százalékos illeték és az illetékfizetési kötelezettségnek nincs maximuma.

Miképp reagált a piac az új adónemre? A készpénzforgalom drasztikusan emelkedett az elmúlt években, a forgalomban lévő készpénzállomány mennyisége megduplázódott öt év alatt.

A pénzügyi tranzakciós illetékből a bevezetésekor még több mint 300 milliárd forint bevétel származott, az idei évben a költségvetés több mint 200 milliárd forint bevételre tesz szert! Ez a központi költségvetési bevételek 1,2 százaléka. Ilyen sarokszámok ismeretében nem könnyű a valódi pénzügyi kormányzati akaratot megtalálni a készpénz-helyettesítő fizetési módok népszerűsítése mellett.